

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Історичний факультет
Кафедра історії та археології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор із науково-педагогічної
роботи О. А. Кузнецова
«27 серпня 2019»

**РОБОЧА ПРОГРАМА З
ЕТНОГРАФІЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ**

Ступінь бакалавра
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 032 Історія та археологія
Освітня програма Історія та археологія

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма з етнографічної навчальної практики для студентів ДФН з галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 032 Історія та археологія.

Розробник: Хрящевська Людмила Михайлівна, доцент кафедри історії та археології, кандидат історичних наук, доцент Хрящевська Л. М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії та археології

Протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри Рижева Н. О.

«27» серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
З ЕТНОГРАФІЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
Підготовки фахівців галузі знань 0203 Гуманітарні науки
Спеціальності 032 Історія та археологія
(освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр», за вимогами ECTS)

Програма етнографічної практики студентів у ЗВО розроблена у відповідності з навчальними планами підготовки спеціальності 032 Історія та археологія та положення про здійснення підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр", затвердженого вченою радою університету.

Згідно із навчальним планом бакалаврської підготовки тривалість навчальної фахової етнографічної практики студентів у ЗВО становить три тижні у 1 семестрі. Відповідно фаховим завданням програма передбачає натурне вивчення етнографічної експозиції музею, ознайомлення з його фондами, з принципами збирання матеріалів, їх обробкою, обліком, системою зберігання, документацією, інструктивними матеріалами та експозиційними планами, а також збір і фіксацію натурального матеріалу у процесі проходження практики.

Враховуючи специфіку підготовки студентів-істориків та зміст освітньо-професійних програм підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр", базою проходження етнографічної практики обрано Миколаївський обласний краєзнавчий музей, музей археології та етнографії історичного факультету Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського та інші необхідні заклади району та міста Миколаєва.

При підготовці програми враховувалися наступні видання:

- Бондар В. І. Ефективні технології навчання студентів. – К., 1996. – 129 с.
- Державний стандарт загальної освіти. Освітня галузь "Мистецтво"// Початкова школа. – К., 2001. – №1. – С. 28-54.
- Збірник програм образотворчого циклу для педагогічних вузів. (Укл. Антонович В. А.) - К.: РНМК Міністерства освіти України, 1992
- Концепція педагогічної освіти. - К., 1998. - 20 с.
- Лист Міністерства освіти і науки України "Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)" №1/9-168 від 25.04.2001.
- Методичні поради по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів / Укладачі О. І. Пантелеймонов і Л. М. Кохановський. - К.: МО України, 1995. - 12 с.

- Мистецтвознавчо-етнографічна експедиція. Методичні поради, питальник і термінологічний словник для проведення мистецтвознавчо-етнографічної практики. – Львів: ЛАМ, 1994

- Основи викладання мистецьких дисциплін /За заг. ред. О.П. Рудницької. – К., 1998. – 184 с.

- Педагогічна майстерність. Підручник для вищих навчальних закладів. Під ред. І.Зязюна. – К.: Вища школа, 1997

- Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах // Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту. Випуск І. - Київ, 1994. - С.111-131.

- Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998р. №65 (65-98 - п).

- Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України // Там само. - С.139-153.

- Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька. Навчальний посібник. - К., 2002. – 270 с.

Програма визначає мету і завдання навчальної фахової практики студентів, їх права і обов'язки, перелік професійно-образотворчих умінь, якими мають володіти студенти, зміст практичної діяльності, критерії оцінювання їх роботи.

Програма передбачає по 6 навчальних годин на день під керівництвом викладача, а також завдання на самостійне опрацювання у другій половині дня. Кожний етап навчальної практики завершується переглядом і диференційованим заліком, який виставляє керівник практики кафедри етнології та спеціальних історичних дисциплін за підсумками представленого щоденника практиканта.

МЕТА ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Етнографічна практика студентів є активною формою підготовки до фахової теоретичної та практичної діяльності за напрямком підготовки 0203 «Гуманітарні науки».

Мета етнографічної навчальної практики студентів спеціальності «Історія та археологія» має на меті розширення знань студентів про історію, культуру, побут українського народу й інших народів, що населяють територію України; організацію науково-дослідницької діяльності; практичне застосування поглиблених фундаментальних знань з фахових дисциплін, набутих під час навчання в університеті; розвиток уміння самостійно розв'язувати навчально-виховні завдання; стимулювання потреби підвищення власної професійної компетентності; подальше програмування стратегії саморозвитку і самовдосконалення.

Студенти проходять етнографічну навчальну практику у V семестрі, після засвоєння навчального матеріалу, який викладено на лекціях і опрацьовано на практичних заняттях таких дисциплін, як «Загальна етнологія», «Етнологія України», «Етнічна історія українців», «Історія України», «Археологія» тощо.

ЗАВДАННЯ ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Проблема розвитку професіоналізму та творчих здібностей майбутніх істориків складається з комплексу складних завдань, серед яких важлива роль відводиться етнографічній навчальній практиці:

- поглиблення і закріплення етнографічних, історичних фахових знань, творче застосування їх у практичній діяльності;
- формування навичок творчого, науково-мистецького пошуку, оволодіння ефективними інноваційними технологіями;
- оволодіння методами і формами художньо-творчого аналізу натурального матеріалу та його фіксації на папері;
- формування особистісних рис, соціально та професійно значущих якостей, світоглядної та громадянської позиції засобами образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва;
- створення умов для професійного росту студентів, оволодіння ними специфікою зображення натурального матеріалу, збору та грамотній фіксації етнографічних зразків;
вивчити експозицію музею, ознайомитися з його фондами, з принципами збирання матеріалів, їх обробкою, обліком, системою зберігання, документацією, інструктивними матеріалами та експозиційними планами;
- виконання студентами практичних дослідницьких образотворчих завдань (вивчення, обробка та інвентаризація колекції);
- розвиток уміння аналізувати та оцінювати свою діяльність, а також корегувати її на основі рефлексії, піклуватися про професійне самовдосконалення;
- поглиблення розуміння сутності основних принципових позицій нової освітньої політики в галузі мистецтва, що проводиться в державі, та умов їх практичної реалізації у фаховій діяльності.

БАЗА ПРОХОДЖЕННЯ ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Процес пошуку бази об'єктів зображення — важливий етап підготовчої роботи. Від успішного вирішення цієї проблеми залежить змістовне та результативне проведення етнографічної навчальної практики. Практика проводиться на основі програми етнографічної навчальної практики. Базою проходження етнографічної практики є

Миколаївський обласний краєзнавчий музей, музей археології та етнографії Навчально-наукового інституту історії, політології та права МНУ ім. В.О. Сухомлинського та інші необхідні заклади району та міста Миколаєва. До вирішення базових завдань входить:

- вивчення етнографічної експозиції музею;

ознайомлення з його фондами, принципами збирання матеріалів, їх обробкою, обліком, системою зберігання, документацією, інструктивними матеріалами та експозиційними планами;

вивчення цінності предмету.

Визначення бази (об'єкта) залишається за викладачем, але об'єкт опису студент обирає самостійно.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Зміст практичної діяльності студентів

Проведення експедиції з обстеженням відповідної території Миколаєва; збирання та опрацювання музейних та польових етнографічних, топонімічних матеріалів:

- зустріч зі знавцями музейної справи, відвідування музеїв;
- робота у фондах базового музею;
- пошук етнографічних пам'яток, робота з експонатами й фондovими збірками;
- заповнення польового щоденника та фотофіксація матеріалів;
- попередні замальовки знайдених зразків народного та декоративно-прикладного мистецтва на папері;

- експозиційно-виставкова та екскурсійна робота;
- виконання чистового варіанту відповідно зробленим замальовкам;
- підготовка творчих композицій та текстових матеріалів до перегляду.

Професійні уміння, якими повинен оволодіти студент під час етнографічної практики:

- будувати власну практичну діяльність з урахуванням базових позицій сучасної освітньої політики;
- спостерігати і аналізувати навчальний процес під час проведення етнографічної практики, вільно оперувати методикою експедиційних досліджень;
- визначати конкретні особливості предметів, втілювати поставлені завдання з урахуванням умов конкретної пленерної ситуації;
- виконувати графічні натурні начерки та кольорові замальовки етюдного характеру;
- уміти проводити мистецтвознавчий пошук етнографічних матеріалів із наступною фіксацією необхідних даних, зарисовками та замальовками;

- формувати власні світоглядні позиції засобами образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва;
- організувати власну науково-дослідну та творчу роботу у процесі підготовки бакалаврської роботи;
- уміти представити зібрані та намальовані композиції на звітному перегляді, присвяченому завершенню практики;
- комплексно аналізувати й адекватно оцінювати результати власної практичної діяльності, програмувати перспективу професійного саморозвитку.

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Звітним етапом етнографічної практики є завершальний перегляд щоденника практиканта та звіт.

Перегляд здійснює керівник етнографічної навчальної практики кафедри етнології та спеціальних історичних дисциплін, яка визначає якість і кількість виконаних завдань і оцінює практику в цілому.

ПРОГРАМОВІ ЗАВДАННЯ (на вибір студента)

1. Збір матеріалу:

Село, місто, область, регіон України. Особливості матеріальної і духовної культури твого села (міста), спільні і відмінні риси з культурою інших регіонів.

Традиційні види господарської діяльності місцевого населення твого села (міста): традиційні знаряддя праці, ремісничі вироби, їх призначення, використання, технологія виготовлення, місцеві назви.

Промисли і ремесла місцевого населення в минулому. Їх призначення, використання, технологія виготовлення, місцеві назви.

Традиційні засоби пересування, їх призначення, використання. Технологія виготовлення, місцеві назви.

2. Збір матеріалу:

Комплекс народного одягу в експозиції музею. Традиційний народний одяг села в минулому: вбрання різних верств населення. Записи про спосіб носіння і технологію виготовлення, його місцеві назви, спільні риси з традиційним одягом українців з інших історико-етнографічних районів України, з одягом росіян, білорусів, інших народів. Традиційні особливості крою, засоби декоративного оздоблення. Святковий і обрядовий одяг різних вікових груп.

3. Збір матеріалу:

Харчування мешканців села (Миколаївської області) в минулому і сьогодні: традиційні страви з м'яса, овочів, молочних продуктів. Страви українські і запозичені з традиційної кухні інших народів.

Знаряддя праці та керамічний, дерев'яний посуд, що використовувались для виготовлення їжі в XIX –XX ст.

4. Громадські (календарні) свята зимового циклу на Миколаївщині, які побутували в минулому і тепер. Хід свята, основні дійові особи. Художнє, музичне та поетичне оформлення. Відмінності у святкуванні у вашому й сусідніх селах.

5. Збір матеріалу:

Громадські (календарні) свята осіннього циклу на Миколаївщині, які побутували в минулому і тепер. Хід свята, основні дійові особи. Художнє, музичне та поетичне оформлення. Відмінності у святкуванні у вашому й сусідніх селах.

6. Збір матеріалу:

Громадські (календарні) свята весняного циклу (Вашого села /міста/), які побутували в минулому і тепер. Хід свята, основні дійові особи. Художнє, музичне та поетичне оформлення. Відмінності у святкуванні у вашому й сусідніх селах.

7. Збір матеріалу:

Громадські (календарні) свята літнього циклу на Миколаївщині, які побутували в минулому і тепер. Хід свята, основні дійові особи. Художнє, музичне та поетичне оформлення. Відмінності у святкуванні у вашому й сусідніх селах.

8. Збір матеріалу:

Зразки художніх промислів і ремесел, твори декоративно-прикладного мистецтва у минулому, їх сучасний стан. Локальні особливості орнаментики, її смислове значення, місцева термінологія, функціональне призначення декоративних предметів. Відомості про художні промисли і ремесла у народній творчості. (на прикладі Миколаївщини).

9. Збір матеріалу:

Зразки художніх промислів і ремесел, твори декоративно-прикладного мистецтва у минулому, їх сучасний стан – вишивка, в'язання, гончарство, іграшки, писанкарство витинанки на Півдні України (зокрема на Миколаївщині). Локальні особливості орнаментики, її смислове значення, місцева термінологія, функціональне призначення декоративних предметів.

10. Збір матеріалу:

Чисельність і географічне розміщення українців (Чисельність населення України; Етнічний склад населення України; Динаміка чисельності та географічне розміщення українського народу в 90-х рр. XX ст.; Впливи міграційних процесів; Розселення українців

у колишніх радянських республіках та на інших континентах; Розселення українців та інших народів у Миколаївській області).

11. Збір матеріалу:

Формування української народності і нації»(Перші сліди перебування людини на сучасній території України; Теорії походження топоніму «Русь» та їх історичне і антропологічне підтвердження; Концепції етногенезу українського народу. М.С. Грушевський та його концепція; Впливи сусідніх країн на процеси формування української народності; Утвердження назви «Україна»; Роль козацтва у процесі формування національної свідомості українського народу; Процеси етнічної консолідації в західних областях України; Становлення української мови).

12. Збір матеріалу:

Етнічний склад населення України»(Історико-етнографічне районування України; Етнографічні групи українського народу; Розселення росіян, білорусів, поляків, євреїв, молдаван та інших народів на Україні; Колонії на території Південної України (німців, французів, австрійців...); Етнічні меншини в Миколаєві та Миколаївській області).

13. Збір матеріалу

Режими використання об'єктів культурної спадщини в Музеях України.

14. Збір матеріалу

Режими використання писемних джерел в архівних установах.

15. Збір матеріалу

Історичні об'єкти культурної спадщини на Миколаївщині.

16. Збір матеріалу

Археологічні об'єкти культурної спадщини на Миколаївщині.

17. Збір матеріалу

Об'єкти монументального мистецтва на Миколаївщині.

18. Збір матеріалу

Об'єкти архітектури та історобудування на Миколаївщині.

19. Збір матеріалу

Об'єкти садово-паркового мистецтва Миколаївщини .

Умови проведення етнографічної практики передбачають самостійне завершення студентами щоденника практиканта. За підсумками етнографічної навчальної практики проводиться конференція, на яку запрошуються викладачі та студенти Навчально-наукового інституту історії, політології та права. Заслуховується звіт методиста практики та студентів, їх пропозиції і побажання щодо більшої ефективності проведення етнографічних досліджень.

Основна література:

1. Білуха М. Г. Основи наукових досліджень. – К., 1997. – 271 с.
2. Бондар В. І. Ефективні технології навчання студентів. – К., 1996. – 129 с.
3. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике. – К., 1989. – 328 с.
4. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога / За ред. О. М. Завальнюка. – Кам'янець-Подільський: "Абетка-НОВА", 2003. – 207 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К., 1997. -376 с.
6. Державний стандарт початкової загальної освіти. Освітня галузь "Мистецтво"// Початкова школа. – К., 2001. – №1. – С. 28-54.
7. Клочко Ю. Наука України: її стан та майбутнє // Аукціон ідей. – 1993.- № 1.
8. Концепція педагогічної освіти. - К., 1998. - 20 с.
9. Лист Міністерства освіти і науки України "Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)" №1/9-168 від 25.04.2001.
10. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. – К., 1990. – 239 с.
11. Маслов Н.Я. Пленэр: Практика по изобразительному искусству. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение, 1984. – 112 с., ил.
12. Методичні поради по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів / Укладачі О. І.Пантелеймонов і Л. М.Кохановський. - К.: МО України, 1995. - 12 с.
13. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навчальний посібник / За заг. ред. академіка О. Г. Мороза. – К., 2001. – 250 с.
14. Основи викладання мистецьких дисциплін / За заг. ред. О. П. Рудницької. – К., 1998. – 184 с.
15. Педагогічна майстерність. Підручник для вищих навчальних закладів / За ред. І. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 350 с.
16. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах // Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту. Випуск І. - Київ, 1994. - С.111-131.
17. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998р. №65 (65-98 - п).
18. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України // Там само. - С.139-153.

19. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька. Навчальний посібник. – К., 2002. – 270 с.

20. Рудницька О. П., Болгарський А. Г., Свистельнікова Т. Ю. Основи педагогічних досліджень. – К., 1998.

Додаткова

1. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи педагогічних досліджень. – К., 1989. – 220 с.

2. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования. – М., 2000. – 260 с.

3. Современный словарь по психологии. – Минск, 1998. – 768 с.

4. Юдин З.Г. Системный подход и принципы деятельности. – М., 1978.–212 с.

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

Етнографічна навчальна практика студента Прізвище, ім'я, по-батькові

Інститут, факультет, відділення **Історичний факультет**

Кафедра, циклова комісія **історії, етнології та археології**

освітньо-кваліфікаційний рівень **бакалавр**

Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки

Спеціальності 032 Історія та археологія

III курс, група 364

